

Տրեւագրութիւն

ՕՐԱԳԻՐ

Դաշնադրական Դաւանադրական և Զոհարարական

ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ 8101, 1011, 29

ԳՅՈՒՆԻՆԵՐ

ՈՒՐԻՆԻՍ 11 ԸՊՐԻՆ 1841

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

1-5 ԸՊՐԻՆ :

Սայրաքաղաքիս մէջ անանկ մարդիք կը գտնուին որ իրենց տկար գոտորութիւնը մոռնալով, ամեն բանի խելք հասցնել կուզեն, կերպ կերպ պատճառներ տողդեղելով իրենց խանգարեալ երեւակայութեանը մէջ : Կան ուրիշներ ալ որոնք ուզածնուն պէս մեկնութիւն կուտան ինչ որ պատահելու ըլլայ . ու անկէջ հետեւութիւններ ալ կը հանեն իրենց մասնաւոր օգուտին համեմատ, առանց մը տածելու թէ երկբայելի կամ անհասարկ բան մըն է ըսածնին : Ըսանկ տկարամիտ մարդիքներուն թիւը կարծիքն էր պատճառը որ մօտեւա՞ պաշտօնատարներուն փոխելէն ետքը, այնքան անտեղի (մինչ սիպէթաիզ) լուրեր հրատարակեցան հասարակութեանը մէջ, իբր թէ (սմանեան կառավարութեան միտքը փոխված է, ու նախկին կանոնները վերստին պիտի հաստատուէ) : Եւ պէտք է այս անհիմ լուրերուն խելացի մարդիք ամենեւին ակնաշնչաբար, այսու ամենայնիւ 'Երբն ի Եհափառութիւնը հաճեցաւ բոլորովին ջնջել զանոնք, յատուկ խաղաղ-Էրբի մը խրկելով իր փոխարքային (Սատրաղամին), որն որ անցած ուրբաթ օր Բարձրագոյն 'Կուռը բոլոր պաշտօնատարներուն առջև կարգաւորեցաւ : Հիշեալ 'Կուռը-Էրբի ֆին մէջ՝ որով թարգմանութիւնը կը դնենք հոս, յայտնի կը տեսնուի առատաստիքս 'Էրբային վեհանք :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Վաճառականութիւն :

ԼԵՂԻՆ

Վաճառոր երկիրները ուսկից որ լեղակ (չիվիտ) կեւ-լայ՝ ստանք են . Երեւելան Զնգլաստան, Շեւալ, Սանիլա, Պուրպոն, Պրաղի, Սան Տօմիկո և Լաֆայտոս : Երեւելան Զնգլաստանի մէջ՝ միայն Պէնկալայէն ելածը՝ բոլոր միւս քաղաքներուն բերքը մէկտեղ առնելով, անոնցմէ շատ աւելի է . կը մշակվի նաև թիֆեզէի նահանգին մէջ, որ Սատրապու կառավարութեան տակն է :

Երբոր Ենգլիացիք Պէնկալայի տիրեցին, լեղակի մշակութիւնը ու պատրաստութիւնը շատ քիչցաւ, և հետեւաբար խիստ քիչ ապրանք դուրս կելլեր : Ենտենները Լաֆայտի հարկաւոր եղած լեղակը՝ Լեւ-րիքայէն կուգար . ու հազիւ թէ յամի Տեառն 1783, սկսան Ենգլիացիք այս բերքը շատցունելու հոգ տանել, ու աս օրվան օրս խիստ շատ տարածված է անոր

նական ղիտաւորութիւնը, ու իր ժողովրդեանը վրայ ունեցած հայրական գուլթը և խնամքը, որով կիւլ-խանայի մէջ հրատարակված նոր կարգադրութիւններուն ալ աւելի հաստատութիւն կուտայ :

'Երբն ի Եհափառութեան 'Կուռը-Էրբի, 28 մարտի 1841 :

Իմ հաւատարիմ Վեղերս :

« Ես երբ որ քանի մը անխոհեմ անձինք որ կարող չեն իմարքայական ղիտաւորութեանս վերահասու ըլլալ, և կը համարձակին անհիմ լուրեր հրատարակել ու աւտացնել հասարակութեանը, իբր թէ Տեւութեանս մէջը եղած հիմնական կարգադրութիւնները՝ մօտեւա պիտի փոխվին : Հիշեալի ամենեւին ակնաշնչաբար պէտք է այս կերպ սուտ խօսքերուն . բայց մտածելով թէ չըլլայ որ հասարակութիւնը խաբվի, պատշաճ կը համարիմ կրկին ծանուցանել իմ կամեցողութիւնս :

« Բանի որ արքայական ամուրը նստած եմ՝ ինչ պէս յայտնի է ամենուն, սրտիս փափագը այն է որ՝ հարկաւոր կարգադրութիւնները զոնց չառնելով բընաւ, ու աստուածային նախախնամութենէն մեզ յանձնելով ժողովրդեան հանգստութիւնը՝ օր ըստ րէ կ'ըլլայ, և բոլոր տեւութեանս նահանգները բարեկարգ ըլլան . ասոր համար նոր կանոններ ալ ռահմանեցի :

Մշակութիւնը Երեւելան Զնգլաստանի ընկերութեանը խնդրով . բայց ամեն տարվան բերքը մէկ չէ . անանկ արիւններ եղաւ որ լեղակին հունձը մինչև 140-150,000 զամբիւղ էր, և երբ ուրիշ տարիներուն մէջ՝ ասոր կէսը անգամ չէր հասներ :

1839 ին՝ 120,000 զամբիւղ կամ 33,000 սնտուկ եղաւ . և այս չափը աղէկ հունձ կը համարվի : Ես վաճառքը Վալկաթայէն կը բեռնընեն 'Լաֆայտի կամ ուրիշ տեղ տանելու համար : 33,000 սնտուկէն 20-30,000, Ենգլիա կերթայ . մնացածին մեծ մասը կը խըկըվի 'Կաղդիա, Սիւսեալ 'Կահանգները 'Կերիքայի ու Պարսից ծոցը եղած երկիրները, ուսկից Սոսաստանու հարաւային գաւառները կը տանին : Լաֆայտից բոլոր բերքը՝ Երեւելան Զնգլաստանու մէջ, դուրս կը խրկեն, որովհետեւ հնդկներուն ունեցած լեղակը բաւական կը լայ որչափ որ հարկաւոր է այն քաղաքներուն համար : Երկու տեսակ է լեղակը, մէկը բուն (ասըլ)՝ Պէնկալային, մէկը՝ Սատայու . առաջինը՝ Պէնկալայի ու Պահարու հարաւային նահանգներուն բերքն է 'Կուռը՝ որ շատ վար է, հիւսիսային նահանգներէն, կելլէ . բայց այս երկրորդ տեսակն ալ քանի մը

« Բայց այս օգտակար կանոնները դեռ ազատ չեն քանի մը ղեկաւորութիւններէ, որ սովորաբար նոր կարգադրութեանց սկիզբները կը պատահին : Եսու ամենայնիւ իմարքայական կամքս այս է որ՝ Եստուծոյ օգնականութեամբը անարատ պահվին տեւութեանս մէջ բոլոր բարեկարգութիւնները . իմ կողմանէս ամենեւին զանցառութիւն չեմ ընել անոնց գործադրութիւնը, ու կը փափագիմ՝ անկարգութիւնը հեռացնելու համար, չափաւոր անոնց մէկ քանին՝ թէ որ հարկաւոր ըլլայ :

« Դու որ իմ փոխանորդս ես, հոգ տանիս 'Կարձրագոյն 'Կրանս բոլոր պաշտօնատարներուն հետ՝ այս ըսածներուս գործադրութեանը : Կը ցանկամ նաև որ օտար տեւութեանց հետ ունեցած բարեկամութիւնս հաստատ մնայ ու օր ըստ օրէ կ'ըլլայ . ուստի պէտք է որ ասոր համար ալ ջանք ընես ու սրտանց հոգ տանիս :

« Ես 'Կուռը-Էրբի արքունի 'Կրանս պաշտօնատարներուն առջև կարգաւորելէն ետքը՝ ամեն տեղ հրատարակվի :

Երբունի 'Կրանս պաշտօնատարները մեծ խորհուրդ մը ունենին երեկ, որ շատ երկարեցաւ . մարդ չիտէ թէ ինչ որոշմունք ըրած են . բայց անանկ կը կարծենք որ եզրապական գործոյն համար էր խորհուրդը . որովհետեւ 'Էրբի կ'ըլլայ Կիսիտիին 'Կուռը-Էրբի գրած վերջին նամակը՝ մանրամասն տեղե-

ստենէ 'ի վեր բաւական լաւութիւն տեսցաւ : Կանգէս գետին եզերքը եղած լեղակներուն մեծ մասը աղէկ մշակված է, ու լաւ տեսակը հոն կը գտնուի : Սակայն բոյսերը (Փիտանները) միայն տարի մը կը դիմանան . ինչու որ ջուրը կը կոխէ ամեն տարի ու կարողութեամբ զանոնք : Բարձր տեղանքը եղած գաւառներուն մէջ, ու արեւմտեան կողմերը՝ երկու անգամ կը հաւքեն լեղակի հունձը . անանկ որ միւս գաւառներուն ալ բաւական կը լայ անոնց սերմը :

Սատրապու լեղակը խիստ քիչ է : Պէնկալայու բերքին հետ բաղադատելով, ու տեսակն ալ շատ վար է . գլխաւորապէս Սատրապէն կը խրկելի ուրիշ տեղանք . Գոնթիշէիէն ալ շատ լեղակ կը խրկեն 'Կաղդիա, ու բոլոր դուրս ելածը՝ գրեթէ 7-800,000 լիպրայի կը հասնի :

Սանիլա կղզիէն՝ որ Սպանիացիներուն ձեռքն է, տարող տարի կէս միլիոն լիպրէ դուրս կը խրկեն . մեծ մասը 'Կաղդիա ու Ենգլիա կերթայ : Ես տեղի լեղակն ալ նմանապէս Պէնկալայի բերքէն վար է, ու կըրնայ բաղադատելի Սատրապու միջին տեսակին հետ :

Պուրպոնի կղզիին հունձը խիստ քիչ է :

կուծիւն կուտայ այն քաղաքի ժողովոյն վրայօք՝ Ա. րեւելեան վէճը վերջացնելու համար . որն որ արդէն կարգի գրած են , ու շատ չեղծար վճռական պատասխան մը կը խրկեն :

Կը լսենք նաև որ զաշնագրութիւն մըն ալ ստորագրեր են Վճռաւորութեան մէջ՝ անցած ամսու 3 ին , ու Վաղդիսայի տէրութիւնն ալ մասնակից է այս նոր զաշնագրութեան . և թէ այս անգամ անշուշտ պիտի լրմննայ Արեւելեան վէճը :

Արքայական հրամանաւ՝ Ռէշիտ փաշային և Մհեր ֆէթիհ փաշային ամառականները որոշվեցան . առաջինը՝ 30 հազար զուռուշ պիտի առնէ ամառը . ու երկրորդը՝ 25 հազար , որչափ ժամանակ որ առանց պաշտօնի մնան :

— Արքայութեան բարձրագոյն ատենը որոշեց որ՝ նախկին Սատրապ Սիւրբէֆ փաշան ազատ մնայ այսուհետեւ զինուորական պաշտօնութենէն , ու՝ Սորին Վահագնութեան հրամանը՝ որ այս որոշմունքը հաստատուի , արդէն խրկված է իրեն : Առստի կը յուսացվի որ Վոստանդուպօյիս զառնալու ալ հրաման ըլլայ մօտեքս յիշեալ փաշային :

— Ժօքմիս անուն զօրապետը որ () ամանեան բաշակի մէջ մասին կը հրամայէր Վոստանդուպօյիս անցքերուն ժամանակը , ամսու 2 ին հասաւ հոս գաղլիական շրջնաւոր , ու իսկոյն Սէրապէր փաշային բոլր գնաց , որ շատ յարգանքով ընդունեց զանի ու շնորհակալ եղաւ իր հաւատարիմ ծառայութեանցը փոխարէն :

— Ն . Ս . Զալիլ Վահապի փաշան , որ Ն. զրբումի կառավարիչ անուանեցու մօտեքս , ամսու 3 ին՝ իսկուտար ըսլած շրջնաւոր Տրապիզոն գընաց , ուսկից այն կողմը պիտի երթայ :

ԶՄԻՌՆԻՒՆ

11 Ապրիլ :

Տեղւոյ բարեկարգ Վաշնորդ Վերապատիւ Ստոլեթսով Բրեքսիտիկոպոսը՝ որ զպրատանց առաջ երթալուն սրտանց ջանք կընէ , ու ազգու քարոզու

Ղեկավարի ըզակը շատ աղնիւ է , ու մշակութիւնն ալ՝ որուն աղէկ հոգ կը տանին , միշտ առաջ երթալու վրայ է : Համին 1829 , մինակ Պաղատիկայէն դուրս ելածը՝ 152,000 լիպրայ էր . 1836 ին՝ գրեթէ 400,000 , 1837 ին 818,000 , ու 1838 ին՝ շուրջ 1,111,700 լիպրայ . 1839 ին հունիսը՝ 676,000 քիլոգրամի չափ . ու կը յուսացվի որ քիչ տարւան մէջ մինչև 800,000 քիլոգրամի կը հասնի : Ղեկավարի ըզակին մեծ մասը շուրանգա կը խրկվի :

Վսիպէն տարոց տարի դուրս ելած բոլոր ըզակը՝ գրեթէ 11-12 միլիոն լիպրայ կը հասնի :

Արեւելեան Հնդկաստանի ըզակէն ի զատ՝ հարաւային Վերիգայէն ալ կուգայ այս վաճառքը , ու շատերը անանկ կը կարծեն թէ՝ ըզակին մշակութիւնը Սպանիացիք մացուցած են Վերիգայի մէջ . բայց այս կարծիքը գլխովին սխալ է . վասն զի քանի մը տեսակ ըզակի բոյս կայ Վերիգայի մէջ , որն որ ներկի տեղ բանեցուցին Սպանիացիք՝ այն Նոր Աշխարհը գտնվելէն ետքը : Հարաւային Վերիգայի մէջ՝ Վուադէմարայի ու Վաւալաքայի կողմը կը գտնվին . առաջին տեսակը՝ Վիսապ կը կոչվի ու խիստ քիչ կուգայ անկէ . երկրորդը՝ Վալ

Թեամբ բարեմիտ հասարակութեանը ուսումնասիրական և աստուածաբանականութեան եւանդը կը վառէ , յաճախ այցելութիւն կընեն Վուալաքայի միջկուռ ըստ կարի յառաջագիտութիւնը՝ յօժարութեամբ ու անձանձրոյթ քննելով : Հայտարար կը յորդորէ զանոնք որ ալ աւելի փոյթ ունենան ուսումնասիր ըլլալու :

Այս երեքշաբթի օրն ալ հիւանդանոցին ու Սարգսեան աղջկանց զպրատանը այցելութիւն զընաց , ուր տեղ աշակերտութիւնը յառաջագիտութիւնը տեսնելով , ու զբարոյստանը ամենայն կերպիւ բարեկարգութեանը ու քաղաքավարական կանոններուն տեղի կանալով՝ իր աշխոյժ ուսումնական և ազգասէր հոգին չափէն աւելի մի իջարկելով՝ ուրախացաւ և յորդորեց զվերապետութեան անխնայ շարունակել իր ազգասիրական հոգւորութիւնը աշակերտութիւնը բարեկրթութեանը , և ուսմանը համար :

Յիշեալ Սրբազանը՝ նորատիպ ժամագիրքի մէկ նութեան գիրքերէն , նոյն օրը՝ մէկ հատ աղջկանց զպրատանը ու մէկ հատ ալ Վուալաքայի միջկուռ ըստ կարի յառաջագիտութիւնը՝ յօժարութեամբ ու անձանձրոյթ քննելով : Հայտարար կը յորդորէ զանոնք որ ալ աւելի փոյթ ունենան ուսումնասիր ըլլալու :

Քաղաքիս ուսումնական ընկերութիւնը յունաց մուսիս անուանեալ , յառաջագիտութիւնը ծաղկի ըստ ամենայն մասին թէ բարեկարգութեան և թէ զիտութեանց կողմնէ . արդէն բաւական անդամ ունի , որոնց մէջ քանի մը զիտական և իմաստուն անձինք կան , որոնք կարգաւ շարունակ անգամ մը կամ երկու անգամ ատենախօսութիւն կընեն զանազան զիտութեանց ու ազգասիրական արհեստից վրայ : Ընցեալ կիրակի օրը՝ ուսումնական Վերիգայի վալեոս Վալատու յարգի բժիշկը՝ մեծ յաջողակութեամբ ու

լըրէս կանուանի . երրորդը՝ Սոպրէ . և չորրորդը՝ Վորդէս : Այս կողմի բերքն ալ խիստ շատ է , և ընդհանրապէս Վուադէմարայի բերքը ընտիր կը համարվի քան Վաւալաքային :

Սան Տօմիկայի ըզակը՝ շատ ատեն է որ ալ չերեւնար առուտուրի մէջ . այս կողմին ապստամբութենէն առաջ , տարոց տարի կէս միլիոն լիպրայէն աւելի տաւ կառնելով Վաղդիս կը բերէին . բայց հիմակ գրեթէ բոլորովին դադրած է անոր մշակութիւնը : Մէկ ատեն քանի մը լաւ տեսակ կընէր ասկէ . բայց մեծ մասը վարնոց էր :

Վիսնիալ Վահագնները Վերիգայի ըզակի մշակութիւն կայ , նաև Վալիսիսնա ու Վարովնա գաւառներուն մէջ . բայց քիչ է , պինտ և ծանր . միայն թէ հասարակ կերպանները ներկելու յարմար կուգայ . լաւագոյնը՝ Վալիսիսնա գաւառին բերքն է . այս երկու տեսակն ալ չեն տեսնվիր հիմայ Վարդայի վաճառանոցներուն մէջ :

Պրալիլ ըզակին աստակը շատ վար է , ու շատ քիչ Վարդայ կը բերեն :

Վարդայիս հազիւ թէ այս վերջի անոնները Վար

ճարտասանութեամբ վարդապետութիւն ըլլաւ անգամայն և թեան վրայ , որն որ երկու ժամէն աւելի տեւեց . ու ալ աւելի զիւրութեամբ հասկըցունելու համար , մեւած երախայի մը փորը ճղեցով . հարկաւոր եղած ծանօթութիւնները յայտնեց զործով ընկերութեանը , որ շնորհակալութեամբ ու շատ հաճութեամբ ունկնդրութիւն կընէր : Յիշեալ զիտական բժիշկէն մենք ևս հրաւիրուաւ ըլլալով ներկայ գտնվեցանք . ուստի կը պարտաւորվեցայ յոյտնել հասարակութեան մեջ սրտին մոտերիմ ինքապիցութիւնը , քաղաքակից եղբայրներնուս ուսումնական յառաջագիտութեանը վրայ :

— Այս օրն կը համարենք ծանուցանել հասարակութեանը որ քաղաքիս հայազգի ուսումնասիր երկրորդներն ալ զիտաւորութիւն ունին վաղուց ատենկ ուսումնական ընկերութիւն մը հաստատուելուստի կը յուսանք որ մօտ օրերս այս աղջողուտ գովելի խորհուրդը դործքի կը դրվի մէջ : Արքայիս Վաշնորդին բարեկէր և ուսումնական յորդորանքը :

Սամաէն եկած գիրքը՝ անցեալ ամսու վերջի օրը գրված , կը ծանուցանեն թէ՝ բոլորովին զաղրած է այն կողմին խառնութիւնը , ու կատարեալ հանգստութիւն և բարեկարգութիւն կը վայելին ընտիրները՝ հիմակական կառավարիչն ու Վարձրագոյն Վրանը խրկած Վուստաֆայ պէյ անուն հաղապարտին խոհեմ կառավարութեամբը :

— Պ . Պանտիքա երրորդ ծովապետը Վաստիլոյ , ամսու 4 ին այս նաւահանգիստը հասաւ Վէնէնէ կողմէ ֆուէկաթով : Վաղդիսական պիւրը Վասիլատ , և անդիպացոյ գորվելթը Տաֆնէ անունով , որոնցմէ ուրիշ պրտերադմական նաւ չիկայ հոս , ալ վարական կերպով ողջունեցին զանիկա :

6 ին՝ Վիսիսա ու Վէնիցա ըսլած գորվելթներն ալ մեր նաւահանգիստը հասան :

Վաստիլ 1 ին Վարմարիցոյէն ելեր են ամսը Վէնէնէ ֆուէկաթին հետ , ու Վալիլ հասածուն պէյ սկսան դարանթիսայ ընել որ հինգ օր բըշից :

պայի մէջ տեսնվեցաւ , Սարսիլիպոս , (ձրեստի ու Վիւրնոյի կողմերէն)՝ Երկու : Վասիլ մը տարիէ ի վեր Տէրապի մէջ շատցաւ անոր մշակութիւնը . անանկ որ 1836 ին , Վարդայիս դուրս ելած ապրանքին գինը 1,600,000 ֆրանքի կը հասնէր : Տարին եօթը անգամ կը կրարին հոն ըզակին բոյսը . տեսակները շատ են , ու մէկ քանին թէթեւ են , թէպէտ առատ ներկ ունին բայց գոյնը հաստատ չէ շուտով կը թափի . դործածելու համար օգտակար կը ըլլայ թէ որ Վէնիկայի ըզակին հետ խառնվին . քանի մը տեսակ ալ կայ պինտ և ծանր , մոխրագոյն և անմարդ , որ շատ քիչ կը տեսնվի Վիսիսային վաճառանոցներուն մէջ :

Վրաներն անգամայն ըզակին մեծ մասը՝ ծնողային աճուրդները (մեղաթը) կը ծախվին . Ստորաստը շատ տեսակի դերապին կառնելով . Վերիգայինը՝ Վոստայէն Պօնտոյէն . և Վալիլէն կառնելով : Վաղդիս 10 միլիոն ֆրանքի ըզակ կառնէ տարին . 1836 ին 34,560 փոպ Վուստայիս խրկվեցաւ :

(Օրագր . աւատրիական .)

— Կիրիտու վերջին լուրերը Վրաստանի համար, կը ծանուցանեն թէ՛ այս կողմից խռովութիւնը դեռ զարգում չէ, ու Յունաստանի գոնովող Վրաստանցիները միշտ օգնութիւն կընեն ապստամբներուն. նմանապէս Յունաստանի բնակիչներէն ալ շատ մարդիկ կիրիտ գացած են այս բանին համար:

Բարձրագոյն Վրաստանի մինչև հիմայ մարզապետութեամբ վարվելով Կիրիտու ապստամբներուն հետ, չուզեց որ բռնութիւն ընէ. բայց որովհետեւ ապստամբութիւնը չափաւոր չէր, ու չէր հասկըցած այս հայրազուծ խնամքը, ամենեւին չէր երկբայի որ իրենց անդամաւորութեան պատճառով կը կրնան մօտ օրերս, ու ամեն բան կարգի կը մտնայ:

— «Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Վրաստանի քաղաքի բանասիրական օրագրութիւնը կը հաստատէ թէ՛ օրը 36 000 նամակ փաթկեց զուրս կելայ, 25,000 ալ ներս կը մտնայ: Բնական օրվան առնելով ստակը՝ նամակներու ծախքին համար, խիստ շատը՝ յունվար ամսու մէջ, 17,000 ֆրանքի կը հասնի. ու խիստ քիչը՝ սեպտեմբեր ամսու մէջ, 15,000 ֆրանքի: Տարին 500,000 ծախքը վճարված նամակ զուրս կելայ փաթկեց, որոնցմէ երկու հարիւր հազարը՝ օտար երկրներ կը խնդրին: Վրաստանի հինգ հազար ձի հաղիւ թէ բաւական են 15 հազար կառքի համար, որն որ անգաղար կը բանեցընեն սուրհանդակները:

Եւս Քաղաքի մեր յորդի և բարեջան գործակալներուն Պր յըբլեան աղնուսկան աղայ Լաբարց գովելի աղապարութիւնը ու Վրաստանի Վրաստանեանին յաւաքողի Կուրթի մէջ համար ըրած բարեպետ ջանքը այնքան մեծ է, մինչև կը պարտաւորինք մեր սրտին երախտագիտութիւնը հրապարակաւ յայտնել հասարակութեանը. «Իմանալէս Լաշի բոլոր հայազգէ ժողովրդոց ուսումնասիրութիւնը ու աղգաւորութիւնը մեծ գովութեան ու մեր մոտերիմ շնորհակալութեանը արժանի է. որովհետեւ արդէն 30 հոգիի չափ ստորագրող ունինք հոն տեղը: Ուստի կը ցանկանք անկեղծ մտօք որպէս զի անոնց աղգաւոր ու գովելի վարմունքը նախանձաւորութեան բարի օրինակ մը ըլլայ ուրիշ քաղաքները եղած հայկազուն ժողովրդոց. մանաւանդ (Կ) օրատու ու Պրոքսայու բնակիչներուն: (Կ) էպէտ և Պրոքսայու արդէն ուսումնասիրութեան եւանդը սկսաւ արթննալ ու հոգեով չափ կը ջանան դպրատուններուն պայծառութեանը համար, ու ինչպէս կը լսենք զաղղիւրէն լեզուին համար ալ վարժապետ ունին հիմակ: Բայց մեծ տրտմութիւնով կը լսենք որ (Կ) օրատու հայերը ըստ ամենայնի անփոյթ ին իրենց գաւկեղեցուն ուսումնական յաւաքողութեանը վրայօք, ու

առ լուսաւորեալ դարուս մէջ՝ դեռ չեն իմացեր որ միակ միջոցը երջանկութեան ու հաշտութեան ուսմանց տեղեկութիւնը ու բարի կը թուի ինն է: Սակայն կը յուսանք որ յիշեալ քաղաքին Վրաստանի արժանապատիւ Վալուստ ծայրագոյն Վարդապետին աղգաւոր և ուսումնական յորդորանքը, քիչ ատենին մէջ թօխաթցի մեր եղբարքն ալ մանաւկեց ըլլան ուրիշ քաղաքները եղած հայերուն ուսումնական սիրութեանը:

ԵՆԳՂԻՒ

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

ԳԼԳՂԻՒ

Փարիզ, 19 մարտ: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

ՅՈՒՆԱՏԵԱՆ

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի: Ենթադրեալ օրագրութեանց մէջ կը կարգացվի հէմի պալատին մէջ բռնաբերեալ, այս անգամ վերստին գտան զանկա Վիկտորիա թագուհիին սենեակներուն մօտ, ու իմացան որ պատուհանէ մը ներս մտած էր: Երբոր հարցուցին թէ ի՞նչ էր միտքը, պատասխան տրվաւ թէ դէրք մը պիտի հրատարակէ ինչ որ տեսնայ ու լսէ այս պալատի աշխատական բնակիչներուն վրայ: Իսկոյն բանոր դրին այս երկտասարդը, ուր տեղ իրէք ամիս պիտի կենայ:

«Վերջապէս նորէն սկսան զինուորները փախստա- կանները փրկութեամբ, ու քիչ օրվան մէջ՝ հինգ վեց հոգի նոյն չարագործներէն բռնեցին բանտը դրբին և զգուշութեամբ կը պահպանեն որ չըլլայ թէ փախ- չին: Աւստի կը յուսանք որ մօտ օրերս կը պատժուին ասոնք ուրիշներուն ալ օրինակը ըլլալու համար:»

— Լ.յս օրերս արտաւոյ գիպուած մը պատա- հելով՝ Պեղոպոնիսոսի (Մոռայոս) երեւելի տընե- րէն մէկուն շատ կսկիծ տըլաւ. «Բրիտանիա» Բ.ո- լոքորթընի՝ զաւառական խորհրդականը «Բալանս» զա քաղքին՝ ուր որ ինքն ալ կը բնակի, երբոր Սպարթա կերթար՝ կորսուեցաւ իր ծառային հետ: Մինչև հիմայ ձայն մը չեղաւ անկէջ. քաղաքական ու զինուորական գործակալները անոր ազդականներուն հետ շատ քանք ըրին որ գտնան կամ ո՛ր ըլլալին իմանան, բայց փութապէս աշխատեցան: Եւ քանի որ ժամանակ անցած ըլլալով անոնց կորսուելուն վրայ՝ ամենեւին դտնալու յոյս չունին, սակայն դեռ դադ- րած չեն փրկութեան:»

— Տերութեան ժողովը որու յանձնարած էր քնն- նել, Յունաստանի մէջ աղբային գրամանոց (պան- քօ) մը հաստատելու օրէնքը, լրմնացուց իր քննու- թիւնը ու այս բանին օգտակար պատասխան մը տը- վաւ: Լ.յս գործը տերութեան ժողովոյն որոշմունքէն կախեալ է հիմակ, որ անշուշտ առանց ուշացնելու կը տրոգական պատասխան մը կուտայ:

— Լ. ծնունդէն եկած վերջին լուրերը կը ծանու- ցանեն թէ՛ Ս. Սալոմոնայի ծննդով 1 ին փա- ղիզ կերթայ, ուր տեղ քանի մը օր կենալէն ետքը՝ ուղղակի Յունաստան գալու է:

— Ս. Թորքուիլիսը՝ որ մօտերս Լ. ծնունդով լիակատար իշխանութիւն ունեցող դեսպան անուա- նեցաւ Յունաստանի կառավարութեանը կողմէն, անցած ամսու 19 ին՝ գաղղիական շոգինաւով մեկ- նեցաւ ասկէջ:

ԱՌԵՒՈՐԱԿԱՆ ԴՈՒՐԵՐ

ԶՄԻՌՆԵՆԻՆ

1) Ապրիլ:

Քաղաքիս առուտուրին վրայօք անցած շաբթը վան ծանուցած անշարժութիւնը միշտ կը շարու- նակի. ուստի աս շաբթըվան եղած գործառնու- թիւնները երեւելի բաներ չեն:

Բամպակ: Լ. արդարեւ գէշ լուրերէն ետքը զինե- րը բաւականապէս թուլցան ու աս շաբթ քիչ մը գործառնութիւն եղաւ ուրիշ ապրանքի հետ փոխանակութեամբ. աս օրվան արժողութիւնը հե- տեւեալն է:

Սպարճա՝	դոլար 255—258
Ղասապա (բերութեամբ)	» 255—260
Քրքաղա՝	» 248—250
Պայքնորը՝	» 225—230

Թիֆլիս: Բ.ի.չ մը անշարժութեան մէջ է. չի բանալածը ըստ տեսակին 11—18 դոլար է չէ- քին. բանալած խնկիլիզու տեսակը՝ 37—37½ դոլ- ար է:

Քիթի: Բաւական ժամանակ է որ չուղվիր ու խիստ քիչ գործառնութիւն կը ըլլայ. հիմակու գե- ները անունով միայն են: Տերեւ ու ցիտէն՝ 30—31 դոլար է:

Ուրիշ տեսակ ապրանքները մի և նոյն անշար- ժութեան վիճակի մէջ կը գտնուին:

ՓՈՒՆԵՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊՕԼԻՍ

2 Ապրիլ 1841:

Լ. ծնունդ	108½
Սարսիլիս	170—170½
Թորքու	441½ 442½
Հոլանտա	170
Լ. իւրնո	146
(տէսա)	

ԻՕՄԻՐ

11 Ապրիլ 1841:

Լ. ծնունդ	108
Սարսիլիս	169—170
Թորքու	434
Հոլանտա	
Լ. իւրնո	
Կոստանդնուպօլիս	Հարիւրին

ԶԱՆԵՐԵՆ ՍՏԵՎԵՐ

Տերեւի ըրեալ (չարքի գին)	25
Չիւքիլի	24
Հինգ Գրանքնոց	22½
Հինգ տրախմի	20
Սակոֆի ըրեալ	18½
Հին քսանոց	24½
Նոր քսանոց	21½
Եւրոպ	52½
Սաճաւ	51½
Բուլիէ	9½
Սահմուտիէ	78
Սըսը	26
Ստամպուլ	30
Բուշուտ	31

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Փարիզ քաղաքին մէջ՝ Ս. Թէս անունով վար- պետին հնարած Հիւլամիէ քէսէյին խոյսին պալլը թուրքալը քէսէյին մէջը Լ. էնի տիւնեա փէլէսէնկին ղուտը:

Մինչև հիմայ Լ. էնի տիւնեա փէլէսէնկին գէշ հո- տը ու գէշ համը ցրելու (տէֆ բնելու) համար գոր- ծածկած հնարները՝ կատարեալ չըլլալով, այս աղ- նիւ դեղին օգտաւէտութիւնը թերի մնացեր էր: Լ. հա այս անգամ հնարած յիշեալ փէլէսէնկի քէսէն- րուն առաջին ներգործելի օգուտը և իսկ բնաւորու- թիւնը ազգու կը յայտնէ, ու գործածողին բնաւ զգուանք չը բերելու գիւրութիւնը ունի թէ՛ արանց և թէ՛ կանանց պատահեալ մէջքի պաղութիւն ըս- ված ախտին, թէ՛ հին ըլլայ և թէ՛ նոր ըլլայ. մայա- սըլ ախտին համար ալ մէկ հատիկ ազգու դեղ է: Հիշեալ քէսէնկին՝ Լ. էնի տիւնեա փէլէսէնկին և հիւլամիէն որ մարդուս ստամոքսին մէջ գիւրու- թեամբ կը հալի, Լ. արդարեւ բժիշկներէն շատ անգամ փորձըված ըլլալով, ու ասոր նման ուրիշ դեղորէ-

իցմէ աւելի գործածուելով՝ օգուտը (հասէն) տե- նելին յայտնի ըլլալը՝ ի հարկէ գործածողին լու- կատարեալ հաւատարմութեամբ բաւական վկայ- կընայ ըլլալ:

Լ.յս դեղը՝ որչափ և ինչ կերպ գործածու- լը, իր մահափառային մէջ եղած թուրքէն կըն- հասկըցուի:

Պօլիս՝ Վալաթիա Մէվլէխանէյին մօտ, Սինե- լիքթօնի Վալէյա կոչված էղաճիին՝ զերաֆա նշ- կախած խանութը կը գտնուի:

Իզմիր՝ Ինեպիօ Վ. օմինեօ էղաճիին խանութը:

Կոստանդնուպօլիսի նոր հաստատուած Բ.սուլիս- կան Բնկերութիւնը հայոց, իրեն Իզմիրու գործ- կալ ընտրեց Վ. ուկաս Վ. Պալլաղարեանը. ո՛վ ուղէ կընայ երթալ անոր գլխաւորը ու անգամ զ- վել:

Յիշեալ Բնկերութեան կաւալարութեանը կող- մանէ ստորագրեալ տոմսակ մը պիտի տըրվի ամ- մէկ անգամին, բախանորդութեան համար տրու- ստանալուն համար, որ է տասներկու և կէս նոր ք- սանոց ոսկի:

Յունարէն, գաղղիերէն, ու իտալերէն զիտոյ- անձ մը՝ իր ծառայութիւնը կը մատուցանէ ան- որ հարկաւորութիւն ունին յիշեալ լեղունքով զ- գրել տալու կամ թէ սորվելու զանոնք:

Ուղղը՝ Յունաց զպրատան գրքատունը կըն- գտնալ զանկա:

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ. աս (Ռազմ)

շաբթը անգամ մը կը տըրվի:

Հարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 դրէ է. կանի- ուղէ կընայ ստորագրուիլ:

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը:

Լ. օտէմիշ՝ բժիշկ Պ. Սարգիս Կարապետովին տունը Պօլիս՝ Վ. զեր խանը Իզմիրցի Սաւալանեան Վալ- աղային գրատունը:

Մշտնադրիս՝ Մշտնադրեան Կարապետ աղային մ- ղազան:

Թորքու՝ Բեքեան Վրիգոր աղային գրատունը:

Պուրսա՝ Բապաքճեան Սաթթեօս ու Վրիգոր աղ- ից մաղազան:

Լ. տիրէ՝ Վափազեան Պօղոս աղային վաճառատունը Լ. յորում՝ Վալոքճանեան Մշտնադրեան մաղազան Լ. աշ՝ Պրքըլեան աղայ եղբարց մաղազան: Պաղտատ՝ Լ. Նոգիւղի առաջին թարգման աղայ Խալ- կին տունը:

Պոմպա՝ (Հնդկաստան) յարգի պարոնաց Լ. ղանոց որդւոց և ընկերաց վաճառատունը:

Մ. զ որ կուղէ կընայ մասնաւոր բան մը տպել տալ Լ. շաբթս Լ. արատեանին մէջ՝ 40 փարայ հատուցանելով ամեն մէկ տողին համար. թէ որ տըրվելու բանը արժ- նաւոր համարի օրագրութեան վերատեսուչը:

ԻՍՏԱՆԻ ՍՏԵՎԵՆՈՒՄ ՊԵՊՈՆԵՆ